

контекст: матеріали наук.-практ. семінару (Київ, 11 червня 2015р.). К.: Педагогічна думка, 2015. С. 123.

3. Іноземцева С. Спеціальна освіта на сучасному етапі розвитку суспільства / *Vzdelávanie a spoločnosť*. Medzinárodnýne konferenčný zborník. Prešov. 2016. Вип. 1. С. 278, 279.

4. Калініна Л. Управління новою українською школою. *Директор школи*. 2017. Січень. № 1-2 (793-794). С. 16, 19, 20.

5. Пузіков Д.О. Інноваційний розвиток загальноосвітнього навчального закладу для дітей з особливими потребами як об'єкт оцінювання. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації Конвенції ООН про права інвалідів*: тези доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ – 18-19 листопада 2015 р.). К.: Університет «Україна», 2015. – С. 301, 302.

УДК 159.9.019.43

І.С. Шмагай

магістрантка факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, *shmagaj_2011@ukr.net*

ПОКАЗНИКИ ВИХОВАНOSTI УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Виховання – це цілеспрямований розвиток кожної зростаючої людини, як неповторної людської індивідуальності й особистості [1, с. 3].

Виховний процес у сучасній школі є частиною цілісного педагогічного процесу, який об'єднує навчання і виховання. Психологічна сутність процесу виховання полягає в переведенні дитини із одного стану в інший, з позицій психології, виховання є процес перекладу зовнішнього по відношенню до особистості досвіду, знань, цінностей, норм.

Сучасна теорія вважає, що виховання полягає не в прямому впливі, а в соціальній взаємодії педагога і вихованця. Процес реалізується через організацію діяльності дітей, результат дій педагога виражається в якісних змінах у свідомості та поведінці школяра. Тобто, виховувати – це означає організовувати змістовне життя і розвиваючу діяльність дітей спільно з дорослими, де у тих і інших будуть свої ролі, мета, взаємні відносини.

Вихованість – вміння вести себе в суспільстві. Під вихованістю, як правило, розуміють чемне, ввічливе поводження дитини, що відрізняється хорошими манерами, правильною мовою, умінням спілкуватися з оточуючими його людьми в різних ситуаціях. Вихована людина характеризується ввічливістю, чемністю, знанням правил культури поведінки, етикету. У широкому сенсі вихованість є невід’ємною якістю інтелігентності. Вихованість проявляється не тільки по відношенню до людей, а й тварин, оточуючої природи.

Серед безлічі підходів до визначення показників вихованості можна виділити наступні:

- спрямованість (перший підхід – це спрямованість «на об’єкт», «на інших людей», «на себе»; другий – виділення позитивною – на добро, творення – і негативною – на зло, руйнування – спрямованості);

- наявність соціально значущих якостей особистості; у ролі ведучих орієнтирів можна виділити ставлення до вищих цінностей: до людини, праці, школі, прекрасного, природи, до самого себе;

- показниками, що визначаються на основі структури особистості: мотиви поведінки, знання вихованцями норм і правил поведінки відповідно до їх віку; сформованість умінь і навичок поведінки у відповідності з віком дитини; в цілому, поведінка учнів [2, с. 56].

Критерій (від гр. *kriterion*) – ознака, на основі якої здійснюється оцінка, мірило. Критерії вихованості – це теоретично розроблені показники рівня сформованості різних якостей особистості (колективу), які умовно поділяють на «тверді» і «м’які».

До «твердих» критеріїв належать важливі статистичні дані, які в комплексі характеризують загальний стан вихованості учнів. У

педагогіці ці критерії використовуються порівняно мало. Для характеристики шкільного виховання застосовуються «м'які» критерії, що допомагають педагогам одержати загальне уявлення про хід і результати виховного процесу.

У становленні виховної системи в початковій школі можна виділити наступні етапи:

I етап – проектування системи (1 клас) – діагностичне дослідження внутрішнього світу учнів, їхніх родинних стосунків, міжособистісних взаємин, пошук технологій виховання.

II етап – становлення системи (2 клас) – запровадження інноваційних технологій виховання учнів, де приклад учителя, його ставлення до справ, світобачення стають основними для наслідування.

III етап – стабільне функціонування системи (3 клас) – становлення органів самоврядування в класі, саморегуляція діяльності учнівського колективу, формування традицій класу, зміцнення зв'язків «педагог – учні – батьки».

IV етап – подальший розвиток системи (4 клас) – застосування нових виховних технологій, удосконалення взаємостосунків в учнівському колективі [1, с. 5].

Визначення рівня вихованості учня передбачає безпосереднє оцінювання його якостей, цілеспрямоване спостереження за поведінкою та діяльністю у теорії і практиці виховання народилося таке поняття, як рівень вихованості. Визначення рівня вихованості учня передбачає безпосереднє оцінювання його якостей, цілеспрямоване спостереження за поведінкою та діяльністю. Під *рівнем вихованості* слід розуміти ступінь сформованості у школяра, відповідно до його вікових можливостей, найважливіших якостей особистості, що є показниками вихованості. Зазвичай, використовують наступні змістовні назви: високий, середній, низький.

Низький рівень вихованості представляється слабким, ще не стійким досвідом позитивного поведінки, який регулюється в основному вимогами старших та іншими зовнішніми стимулами і побудниками, при цьому саморегуляція і самоорганізація ситуативні.

Для середнього рівня вихованості властиві самостійність, прояв саморегуляції і самоорганізації, хоча активна життєва позиція ще не цілком сформувалася [4, с. 30].

Показником високого рівня вихованості є наявність стійкої і позитивної самостійності в поведінці на основі активної громадської громадянської позиції [4, с. 35].

Інтегральне оцінювання позиції вихованця дозволяє виділити чотири ступені вихованості школярів, серед яких два ступені для учнів, вихованість яких задовольняє педагога, а два – для тих, у кого позитивний ступінь вихованості ще не досягнутий.

Загальна характеристика позиції вихованця є універсальною, тобто такою, яка може бути використана у характеристиці будь-якої окремої його позиції – громадянської, патріотичної, екологічної, естетичної, ділової.

Вихованість дитини – результат виховання, призначеного щонайкраще підготувати дитину до повнокровного життя в сучасному світі, а значить, міра вихованості визначає ступінь підготовленості дитини до життя на рівні її сучасної культури і потенційної можливості щасливого життя.

Використана література

1. Програма і методичні рекомендації по вихованню культури поведінки, навичок свідомої дисципліни, морально-етичних норм в учнів 1-4 класів. Київ: Рад. школа, 1986. С.3-9.

2. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посіб. для вчителів і методистів початкового навчання. 2-ге вид., доповн., переробл. К.: Богданова А.М., 2009. 226 с.

3. Поддубская Г.С. Виховна робота в початковій школі. Педагогічна діагностика: методичні вказівки. Могильов: УО «МДУ ім. А.А. Кулешова», 2010. 124 с.

4. Балченко В. Моніторингове дослідження рівня вихованості учнів. Завуч. 2016. №1. С. 29–41.